

Lenka ČIHÁKOVÁ, Sociální poměry horních dělníků Hlavního horního závodu na stříbro a olovo sv. Karla Boromejského (1880–1890), Bakalářská práce PF JU, České Budějovice 2020, 58 s. včetně příloh

Posudek vedoucího bakalářské práce

Pokud se v současnosti píše o hornictví na Příbramsku, tak hlavně v souvislosti s vězeňskými tábory Bytíz a Vojna, které byly využívány v rámci uranového průmyslu (1949–1961). Lenka Čiháková však ve své bakalářské práci zaměřila hlouběji do minulosti a zajímala se o těžbu stříbra, olova a zinku v Březových Horách (1880–1890). V uvedené oblasti bylo na přelomu 18. a 19. století zaraženo pět hlubinných dolů, z nichž Prokopský dosahoval hloubky bezmála 1580 metrů (41 pater). Objem vytěženého stříbra v rámci celé rakousko-uherské monarchie zde koncem 19. století představoval 97 %. Březové Hory se tak staly nejvýznamnějším producentem stříbra v Evropě. Proto je císař František Josef I. povýšil na královské horní město (1896). Všechny zmíněné informace podtrhují význam zkoumané problematiky, k níž má Lenka Čiháková, jež pracuje jako průvodce Hornického muzea v Příbrami, velmi vřelý osobní vztah.

Autorka bakalářské práce se na základě unikátního pramene – tzv. knih osazenstva (něm. Mannschaftsbücher) – zaměřila na charakteristiku horníků. V programu Microsoft Excel si nejprve vytvořila databázi, kterou pak následně analyzovala s použitím kvantitativních metod. Tímto způsobem prováděla výzkum vybraných aspektů v životě horníků – např. délky pracovního poměru, věkové struktury zaměstnanců či poznání jejich rodinného stavu. Lenka Čiháková se neomezila pouze na vytváření zobecňujících charakteristik, ale shlédla se i v Petráňových Ouběnicích, tedy v konceptu mikrohistorie. Na příkladu konkrétních osob (důlní zedník František Vrátný, horní dělník Josef Dražen) přiblížila život důlních zaměstnanců. Sekundární informace o rodinných příslušnících si studentka dohledávala s pomocí digitalizovaných matrik.

Autorka bakalářské práce dospěla k množství zajímavých poznatků. Mj. se jí podařilo prokázat, že třetina důlních zaměstnanců do práce nastupovala ve velmi nízkém věku, tj. většinou pouze s ukončeným základním vzděláním. Přestože o zvýšení vzdělání měla zájem pouze malá část horníků, i tak byly prokazatelné počátky profesionalizace důlního personálu. Např. Josef Dražen, původní „přeběrač“ a „zavažeč“ rudy, se stal *havířským učněm* a nakonec *samostatně pracujícím horníkem*. Zatímco na Ostravsku byl obvyklý tzv. „*útěk z domova*“ spojený se zakládáním nových hornických center, v Březových Horách většina (4/5 horníků) denně docházela z blízkého okolí za prací. Zpravidla se jednalo o obyvatele nedalekých vesnic.

Lenka Čiháková se ve své bakalářské práci mj. zaměřila také na význam bratrské pokladny v kontextu hornické rodiny. Po čtyřiceti odpracovaných letech měli horníci nárok na důchod, avšak vstup do manželství byl možný jenom se souhlasem zaměstnavatele. Jestliže v důsledku ovdovění nebo osiření nastala „*hmotná nouze*“, z bratrské pokladny se rodině dostalo finanční pomoci. V souvislosti s členy domácnosti nezůstalo opomenuto ani naplňování dědického práva v případě horníků pocházejících z vesnic v okolí Březových Hor. Autorka tak na příkladu konkrétních lokalit (blíže mapa č. 2) doložila přehlíženou provázanost industriální a vesnické společnosti.

Přestože se v uvedeném případě jedná pouze o bakalářskou práci, je na ní třeba vyzdvihnout pevné metodologické ukotvení v kontextu sociálních a hospodářských dějin. Přestože demografická analýza hornické rodiny nebyla dotažena k úplné dokonalosti, je nutné ocenit, že autorka, která nikdy neabsolvovala přednášky z historické demografie (dějin obyvatelstva), se o ni vůbec pokusila. Současně je třeba pozitivně vnímat, i systematickou snahu o komparaci poznatků z hornického prostředí (oblast Příbramska a Ostravska). Studentka prokázala znalost nové odborné literatury i zásadních starších prací regionálního charakteru. Zkoumané období bylo velmi vhodně zvoleno. V letech 1880–1890 doly na stříbro produkovaly 97 % celkové produkce v rámci celého Rakousko-Uherska. Desetileté období také souviselo s naplněním reprezentativního vzorku, který představoval 2 038 horních zaměstnanců (normálně by jí postačovalo pouze 1 000 osob). V souvislosti s prezentací statistických údajů nelze opomenout ani vzorovou úpravu tabulek.

Bohužel – toporný jazyk, složitá stylistika nebo chyby v interpunkci – i přes provedenou jazykovou korekturu, odstraněny nebyly. Vzhledem k tomu, že se jedná o bakalářskou práci, která má především prokázat schopnost samostatné odborné práce, dovoluji si poznamenat, že její účel, i přes drobné nedostatky, byl na 100 % splněn. Vzhledem k uvedeným okolnostem mi připadá poněkud malicherné Lence Čihákové vyčítat, že např. opomněla spočítat medián nebo uvést veškerou regionální literaturu k problematice hornictví, která vyšla v období Rakousko-Uherska nebo za časů první republiky.

Předloženou bakalářskou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji stupněm výborně.

V Třeboni 24. srpna 2020

doc. PhDr. Josef Grulich, Ph.D.